

456/23

Rejcl 3/4 876 L

Kločni zap. št. 70, 1876

PRVA

UČNA RAZSTAVA

v

G O R I C I

1875.

Poročilo

RAZSTAVNEGA ODBORA.

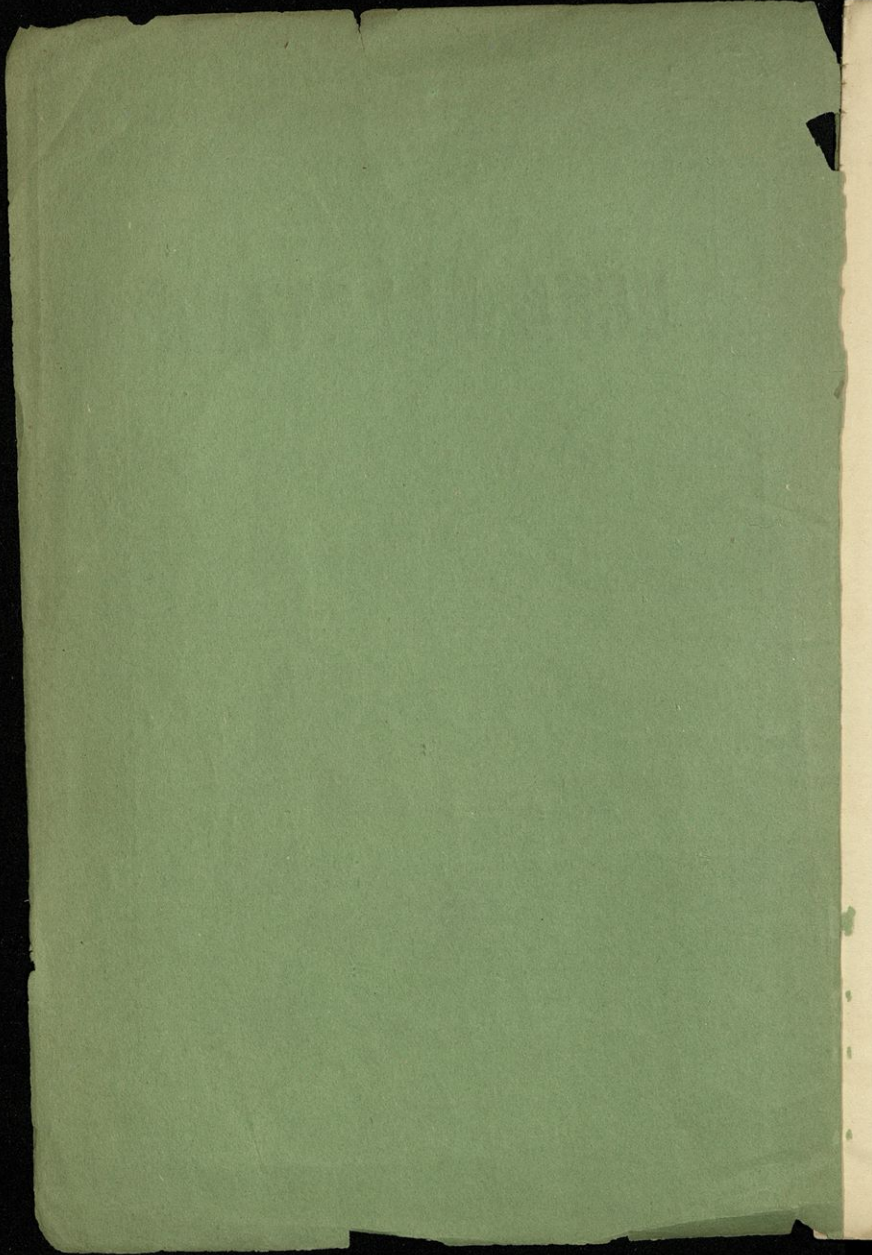
Cena 20 soldov. — Čisti dohodek je namenjen pomočnemu zalogu
za kandidatnje učiteljstva v Gorici.

V GORICI

1876.

Zal. „Razstavni odbor“; — nat. K. Mailing.

PRVA

UČNA RAZSTAVA

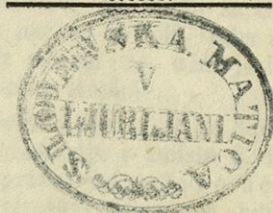
v

G o r i c i

1875.

Poročilo

RAZSTAVNEGA ODBORA.

V GORICI

1876.

Zal. „Razstavni odbor; — natisnil K. Mailing.

PRVA

UČINA RAZSTAVA

Gorici

45609

GORICI

1876

Knj. Razstavi odbor: — uradni K. Milič.

G

ledé na §. 46. državne ljudskošolske postave od 14. maja 1869 in na ministerski ukaz od 8. maja 1872 je deželno šolsko svetovalstvo Goriško-Gradiščansko z razpisom od 28. julija 1874 v prvo naznanilo, da bode v Gorici deželna učiteljska konferencija. Ob enem je zapovedalo, da naj izvoli vsaka okrajna učiteljska konferencija po dva poslanca za deželno konferencijo. Razposlal se je tudi že takrat vsem dotičnikom naslednji dnevni red prihodnjega dež. učiteljskega zбора.

a.) Zgledni (normalni) učni črteži. — b.) Bi bil li v dobi prestopanja iz sedanje uravnave ljudskega šolstva v tisto preuravnava, katero zgledni učni črteži nameravajo, strokovnjaški sistem (Fachlehrersystem) v viših razredih ljudske šole primeren, ali ne? — c.) Kako treba uravnati tednik z ozirom na razdelitveni sistem, kateri se ima po zglednih učnih črtežih določiti, in z ozirom na samodelalnost učencev opirajočo se na oni sistem? Kaj vse naj tednik obsega...? — d.) Kterih načel treba držati se, kedar se dajejo naloge za dom, gledé na direktni, po zglednih učnih črtežih določeni poduk, kakor tudi gledé na tiho samodelalnost v šoli. — e.) Kakšne učne knjige in kakšni učni pomočki sploh so naj pripravniši za izvršenje zglednih učnih načrtov, in, ko bi se ti, ki jih imamo, ne zdeli pristojni, po katerih načelih bi bilo treba sestaviti nove učne knjige za vsak predmet z ozirom na učni jezik, na razne vrste ljudskih šol in na razne učne stopinje.

Napovedal je deželni šolski svet pa tudi v navedenem razpisu, da misli o času konferencije v zmyslu §. 12. točke 3. min. ukaza od 8. maja 1872 napraviti razstavo učnih pomočkov. Ker taka razstava precej stroškov prizadene, bili so vsi c. k. okrajni šolski sveti povabljeni, da bi okrajni šolski zalogi pomagali plačati te stroške. In res so okrajni š. sveti odločili vsak svoj primeren donesek za razstavo, in sicer, Tominski 60 gld., Goriško-okolični 50, Gradiščanski 50, Sežanski 30 gld.; skup 190 gld. Samo mestno-okrajno š. svetovalstvo Goriško ni v ta namen nič odločilo.

Z razpisom od 7. junija 1875. je dež. šolsko svetovalstvo

že določilo dan deželne učiteljske konferencije in začetek učne *) razstave, in sicer 12. dan m. oktobra. Z istim razpisom se je vvrstila v dnevni red uč. konferencije še ta-le točka: „Kakih pomočkov gre posluževati se, da bodo otroci raji hodili v šolo?“ Okrajnim šolskim svetom je bilo na voljo dano, do 15. avg. p. l. tudi še družih zadev za obravnavo priporočiti, česar pa niso storili.

Došlo je z razpisom 7. junija tudi primerno število iztisov „p o d u k a z a s t r a n r a z s t a v e u č n i h p r i p o m o č k o v“, da so se razposlali krajnim šolskim svetom s povabilom, da bi se razstave udeležili. Tem vabilom je predal vsak okrajni š. svet še posebna natančniša vodila.

Slednjič je bil v razpisu od 7. jun. p. l. imenovan razstavni ravnatelj c. kr. okr. nadzornik g. Franc Vodopivec. Pozneje sta mu bila dodana še Andrej Marušič (gimn. prof.) in Jož. Motz (c. k. žensk. izobraževališča prof.); in tako je bil sestavljen „r a z s t a v n i o d b o r“.

Med nadaljnimi pripravami treba tu omeniti vabil k razstavi, ki sta jih razposlala deželni in okrajni šolski nadzornik. G. Klodič je povabil razne zavode, založništva, knjigarje in druge osebe, n. pr. c. k. založništvo šolskih bukev, založništvo učnih pomočkov Pichler-jeve vdove na Dunaji, Beck-a na Dunaji, Alojzija Kreidl-na in Tempsky-ga v Pragi, Karola Winiker-ja v Brnu; Reifenstein-a in Röscha na Dunaji; Emilijo Kallmünzer-ico, učiteljico ženskih rokodel v c. k. ž. izobraž. v Gradcu; nadučitelje Iv. Lapanja-o v Ljutomeru, Iv. Tomšič-a in Feliksa Stegnar-ja v Ljubljani, mnogo zavodov v Trstu in druge osebe. Sl. dež. šolski svet v Gradcu in sl. magistrat Tržaški je bilo uradno povabilo naše dež. šolsko svetovalstvo.

Okr. nadz. Vodopivec je dal razglasiti vabilo po časnikih. Priobčili so ga: „Glas“ in „Soča“ v Gorici, „Slov. Učitelj“ v Mariboru, „Učiteljski Tovariš“, „Novice“, „Slov. Narod“ in „Slovenec“ v Ljubljani. Posebej so prejeli po Vodopivec-u instrukcijo: „Slov. Matica“, knjigarja Lercher in Giontini v Ljubljani; „društvo sv. Mohora“, Leon in Liegl v Celovcu; kmetijska šola, knjigarji Fillak, Paternolli in Wokulat v Gorici in mnogi druzi.

Vabila niso padla na nerodovitna tla. Samo v Tominskem okraju je bila došla razstavna instrukcija šolam in učiteljem prepozno; mestna šolska oblast v Gorici pa ni bila vabil nikomur poslala. Od vseh družih strani se je začelo pozivom veselo odmevati. Oglasilo se je za razstavo in o svojem času tudi dotične reči poslalo: Založništev učnih pomočkov dvoje, knjigozaložnikov 6, knjigo-tržca 2, dež. zavoda 2, državen zavod 1; domačih (Goriških) u-

*) Goriška razstava ni bila le lokalna, temuč občna, in ni imela obsegati samo učil, temveč tudi učenske izdelke.

čiteljev se je oglasilo 17; šol 141, otroških vrtov 4, privatnih zavodov 6, družih deležnikov 5; skup 193 razstavcev. Nekteri so poslali robo brez naprejšnjega oglasila. Posebno veliko reči so razstavili: Pichler-ica, Kreidl, Giontini, Paternolli, Wokulat, kmet. šola Goriška, svilorejsko poskuševališče Goriško, in Tržaško mestno žensko izobraževališče.

Meseca septembra so bili razstavni prostori v II. nadstropji Werdenberskega šolskega poslopja že pripravljeni, in sicer, 4 velike sobane in 3 druge sobe in še je bilo prostora premalo. Poslanega blaga se je toliko kopičilo, da se ni vedelo, kam vse spraviti in kako urediti. Vsak dan je prinesel novih skrbi, vsaka ura novih potreb.

Miz je ravnateljstvo c. k. više realke prepustilo 31 (risarskih); 24 začasnih velikih (4m. dolgih, 1m. širokih) je dal napraviti razstavni ravnatelj, 4 dolge je dobil iz c. k. studijske biblioteke in 6 manjših iz raznih učilnic. Ogrnene in ozališane so bile mize z belim, rudeče obrobljenim platnom, kterege se je proti odškodnini 90 gld. vzelo na posodo celih 450 vatlov. Tudi vešal, podlog in polic se je dokaj upotrebovalo.

Ker so se stroški od dne do dne množili, bilo je treba skrbeti tudi za pomnoženje razstavnega zaloge. V ta namen je dež. šolski svet z razpisom od 25. sept. 1875 določil, da imajo plačevati obiskovalci razstave vstopnino, in sicer, prvi dan po 30, drugi dan po 20, in tretji dan po 10 krajcarjev; samo ljudsko-šolski učitelji da naj bodo vstopnine oproščeni. Čisti ostanek od vstopnine pa je vsled navedenega razpisa odmenjen podpornemu zalogu za uboge kandidatnje učiteljstva.

Z predomenjenim razpisom od 25. sept. p. l. je deželno šolsko svetovalstvo imenovalo razstavno sodnijo (Jury), ki naj bi razstavljene učne pomočke presodila z ozirom na njihovo pripravnost za pospeševanje šolskega poduka in ljudske omike sploh, in pa tudi da bi precenila izdelke posamnih šol.

Sestavljena je sodnija iz strokovnjakov in mož raznih stanov; ti so p. n. gospodje: Dr. Jož. Abram (advok., dež. odbornik in ud c. k. dež. š. sveta), Karol Baubela (c. kr. viši stavbeni svetovalec), Ivan Dominkusch (c. k. uč. izobraž. prof.) Franc Erjavec (c. k. više realke prof.), Andrej Marušič (vérstva prof. gimn. in ud dež. šolsk. sveta), Alojzij Möstel (akademični historijski slikar, c. k. više realke prof.), Jož. Motz (c. kr. uč. izobr. prof.), dr. Alojzij Pajer vitez Monriva (advokat, dež. glavarja namestnik), Peter Rajakovič (c. k. izobr. ravnatelj in ud c. k. mestn. šolsk. sveta), dr. Tilh Schreiber (c. k. više realke ravnatelj, ud dež. š. sveta in dež. šolski nadzornik za ital. šole), Ivan Trojanšek (c. kr. uč. izobr. prof.), dr. Franc Verzegnassi (advok., mestni starašina), Franc Vodopivec

(c. kr. uč. izobr. prof. in okrajni š. nadzornik) in dr. Ivan Zindler (c. kr. gimnazijski ravnatelj in ud. dež. š. sveta).

Dne 11. okt. 1875 je imela razst. sodnija prvo sejo in se je pod predsedstvom dež. nadzornika g. Klodiča ustanovila izvolivši si (per acclamationem) za predsednika g. dr. Pajerja. G. Klodič je bil tudi v poznejih sejah nazoč kot gost in izvedenec.

Razdelila se je sodnija v 4 odseke, katerih vsacemu je bil en razdelek razstavljenih reči odkazan. Obsegal je I. razdelek: nazorna učila, učila za jezik in računstvo, otroške vrte, šolske priprave; II. razdelek: vse pomočke za zemljepisje, zgodovino, geometrijo, naravopisje in naravoslovje, risanje, pisanje in muziko; III. razdelek: učenške izdelke in knjižnice; IV. razdelek: svilorejskega poskuševališča in kmetijske šole razstavo.

Drugi dan, 12. okt., ob 10. uri dop. se je v primerno napravljani sobani Werdenberžkega poslopja pri tleh v pričo odlične gospode *) svečano pričela I. Goriška deželna učiteljska konferencija s temi-le ogovori g. d. inspekt. Klodiča v nemšk., slovensk. in italijanskem jeziku:

Gospôda! (Po nemški)

„Ker sem se namenil spregovoriti pozneje o pomembi prve deželne učiteljske konferencije — te na polji ljudske šole tako važne in menda dobrih nasledkov polne dogodbe — v maternem Vašem jeziku, ki je posebno pripraven, seči Vam v strune srca, — bodite mi za zdaj tu prisrčno pozdravljeni! — Nadejam se, da, kar bo začelo ta teden dobrega kaliti po delovanji učiteljskega zbora, že v bližnji prihodnosti čvrsto vzraste in gledé na razvoj našega šolstva obilno sadú prinese.“

Gospoda! (Po slovenski)

„Sešli ste se danes v tej dvorani vsled poziva deželnega šolsk. sveta in po zaupanji svojih sodelavcev na trudapolnem šolskem polji k važnemu in častnemu poslu. Glas svoj imate oddati o vprašanji, kako se imajo odgojevati in učiti naši otroci, na ktere nado naše prihodnosti stavimo, to je, kako se imajo njihove telesne in duševne moči s takim uspehom razvijati, krepiti, utrditi, da jim bode odraslim, kakor veleva postava, značaj trden in čist, vera neomahljiva, da jim bode mogoče, zajemati državi, družini in sebi na

*) Nazoči so bili c. k. okrajnega glavarstva voditelj, dvorni svetovalec gosp. Franc baron Rechbach, zastopnik dež. odbora g. dr. Al. Pajera, nekateri udje dež. šolskega sveta i. dr.

korist iz zaklada pridobljenega znanja, da se navadijo ljubiti svojo domovino, da bodo polni ljubezni do svojih rojakov in prešinjeni čutom vzajemnosti in skupnosti vseh dežel našega lepega carstva, drage naše Avstrije, ktera ima biti vsem pod njenim geslom zbranim narodom ljuba domovina, ki ima biti, kakor pesnik pravi: „Avstrija za vse“, da se odraslim, pravim, utrdi zvestoba do našega ljubljenega cara Franca Josipa, pokrovitelja vseh narodov, in do njegove svetle rodbine.“ —

„Ali si mora kedo misliti nalogo častnejšo, nalogo bolj vzvišeno, kakor to: truditi se z delom, koje ima tak sad v poznejih časih obroditi, v časih, ko bodo morebiti trudni udje učiteljevi že v večnem miru počivali — s takim delom, po kojem se ima seme zasejati, iz kterega mora sledečemu rodu prirasti tisočeren blagoslov. Zaupaje torej, da si bode vsak učitelj, vsak poslanec štel v dolžnost, udeležiti se z vso svojo močjo tako važnega posla, kakoršen je prvemu deželnemu učiteljskemu zboru naročen, kličem Vam pred začetkom iskrenosrčno: Na zdar!“

Gospoda!

„Več kot pet let je že, odkar je postava v ljudskih šolah pot odprla napredku. Ne bode torej neprimerno, pretresati vprašanje, do kje je že dospela preuravnava šolstva, katere zapreke jo še zavirajo, in kaj je v borbi z nevednostjo storiti nam, ki smo se na podlagi te postave tu zbrali.

Kedor premišljeva je bere zgodovino človeške omike (civilizacije), mora res čuditi in veseliti se napredka, ki ga je človeštvo storilo v tem veku.

Kedo bi se bil pred osemdesetimi leti nadejal, da je mogoče premagati zginljivi, iz vrele vode hlapeči par, ter siliti ga, da s hitrostjo do tedaj neznano goni dolgo rajdo grozno težkih in težkó obloženih voz po ravninah in dolinah, čez vode in gore, skozi mesta in vasi?

Kedo bi bil menil, da ta tvarina, tako lahka in izhlapljiva, bode potiskavala — tudi proti vetrovom — brode silne velikosti čez burne valove širnega morja?

Kedo bi se bil predrznil misliti, da se nevidna tekočina udá človeku tako, da mu s posebno čudovito hitrostjo raznaša misli na vse strani sveta?

Komu bi se bilo sanjalo, da še solnčni žarek, ki je nedotakljiv in neomejljiv, bode človeku pisalo, ki lepše, kot naj boljši umetnik, risa, ponareja in kaže čudečemu se človeku nar zališe in nar nežnejše oblike prirodne?

Kakor hitro so bile začele delovati vse te reči in moči, vplivale so mogočno na dušni razvoj, na razmere družinske in državne

(politične), ino kmalu se je spremenilo vse, kar je pogoj ohrambi ljudstev in posamnega človeka.

Ko se je po tem takem v korenu stresla bila stara uredba družbinskega življenja in prenavljalo se lice svetá, ni tudi ljudska šola, kot naj zdatnejša pospeševalka omike, mogla ostati več vklenena v stoletne oblike, ki so v Avstriji do izdave postave 25. maja 1868 veljale in ki jih je bil časa zob že ogledal. Kakor vse ustanovitve človeške, ima tudi ljudska šola svojo zgodovino, svoje natančno zaznamljene razvojne dobe.

Cesarica Marija Terezija, ki je bila z bistrim umom spoznala, da treba carevino vso prestrojiti in se lotila bila tega dela s čudovito krepkostjo, ustvarila je razen družih blagodejnih ustanovitev tudi „ljudsko šolo“ v Avstriji in očrtala ji uredbo.

Postava 11. avgusta 1805 z naslovom „Politiška šolska ustava“ je zapopadala te uredbe stalna načela in utrdila šolstvu obliko, ki je nespremenjena ostala malo da ne vso prvo polovico sedanjega stoletja.

Zgledne, glavne, elementarne šole, kamor naj bi mladina hodila šest let udeleževati se dobrot koristnega uka; nauk sam obsegajoč le malo predmetov in podeljevan pod duhovskim nadgledništvom v jeziku, kateri, če tudi občni omiki mogočen pomoček in naši državi potreben, je vendar nepripraven, da bi se po njem izobraževanje širilo med ljudstvi nenemškimi; učitelji sami le malo učeni, potrti zavoljo uzrokov, katere tu navajati bi bilo preveč zamudno; in ves ta organizem v rokah „dvorne komisije za uk“: — s tem, gospoda, je oznamljena p e r v a doba.

Od tistega dne, ko je bilo ustanovljeno ministerstvo za nauk, t. j. od 23. marca 1848. naprej štejejo d r u g o dobo. Začelo se je v tej dobi koj preuravnavanje šolstva, ki se je pa precej spet ustavilo, ali slednjič vnovič pričelo. To je bila doba, v kateri so časa valovi razjedli rujave oblike, v kojih je tičal ljudski poduk.

Državni tajnik Feuchtersleben je po odstopu prvega ministra Sommaruga-e 9. julija 1848. začasno vodil šolstvo; on je postavil cilj preuravnavi ljudskega poduka.

Kakor on pravi, je ljudska šola v sistemu javnega poduka na prvem in nar važnejšem mestu, ker ona mora dati vsakemu toliko znanja in dejanskih sposobnosti, kolikor jih treba vsakemu podložniku take države, v kateri ima ljudstvo udeleževati se postavodaje; če ne, bi ta pravica državljanu nič ne pomagala. Glavne misli v njegovem načrtu so bile te-le: Občina zalaga stroške za ljudsko šolo; kedor je do zdaj za-njo plačaval, odrajtuje dotične zneske občinski denarnici; dežela in država podpirate šolo; po šolah na kmetih ni treba plačevati šolnine; predmetom, ki so se do zdaj učili v ljudskih šolah, naj se še dodajo ti-le: prirodoznanstvo, človekoznanstvo, zgodovina pa zemljepis domovinski, petje in telovadba; vsaki elementarni šoli naj se dostavi še „tretji“ razred;

učiti je v maternem jeziku; učiteljišče dvorazredno pri glavnih šolah naj se podaljša na tri razrede; vsako leto se snidejo učitelji najmanj po dvakrat v zborovanje, katerega se imajo udeležiti tudi duhovni dušni oskrbniki; v vsaki deželi naj se izdava šolski list prav po ceni; vsaka šola imej bukvarnico in zbirko učil; učitelji naj imajo stalno plačo, katere naj manjši znesek naj ustanovijo deželni zbori, zato da more učitelj vse svoje moči obrniti le na šolske opravke; občina sklada za doslužnostno plačo učiteljem, oni pa so dolžni udeležiti se katere penzijske ustanove.

Ko je pa minister Thun 18. julija 1849. prevzel vodstvo šolstveno, izročili so zadeve ljudskega poduka 24. okt. tistega leta „deželnim šolskim oblastnijam“; v teh so bili uradniki, ki so imeli oskrbovati ljudske šole po načelih šolske ustave leta 1805; pomagali so jim s posvetovalnim glasom „šolski svetovalci“, katerim je bila dolžnost, šole nadgledavati in pomnoževati in pospeševati. Dne 28. julija 1854 so nehale deželne šolske oblasti in njih področje so prevzele spet politiške oblasti.

Dne 20. okt. 1860. je nehalo tudi ministerstvo za uk in bogočastje in na mestu njega se je ustanovil v državnem ministerstvu poseben odsek za nauk in bogočastje; temu je bilo od 5. marca 1864 naprej dodano svetovalstvo za vse didaktične in znanstvene zadeve.

Došli smo do tretje, t. j. do naše dobe, ki se je začela 2. marca 1867. s tem, da se je zopet ustanovilo ministerstvo za uk in bogočastje. Bolje bi te dobe ne znal zaznamovati, kakor z besedami nemškega pesnika: „Das Alte stürzt, es ändert sich die Zeit“ „Und neues Leben blüht aus den Ruinen“ (Podira se, kar je starega, spreminja se čas.“ „In novo življenje cvete iz razvalin“).

Osnovne postavbe državne, dane po ustavni poti, so te dobe glavno znamenje; v tem času so razglasili državno postavbo 25. maja 1868 in 14. maja 1869. Prva teh postavb zamenjava staro nadzorstvo za novo, stavi novo vodstvo ljudskega uka na mesto prejšnjega, oboje je natančneje izpeljano v deželni postavi za goriško in gradiščansko grofijo 8. februarija 1868, ki spodbuja vse k povzdigovanju ljudskega poduka.

Druga postavba je za trdno razveljavila šolsko ustavo leta 1805, ter ustanovila splošna načela, po katerih se je imelo začeti preuravnavanje ljudskega podučevanja v vseh kronovinah zastopanih v državnem zboru. Kakor po vseh prenovitvah, zgodilo se je tudi po razglasenju te postavbe, da se je red šolskih reči ves zmedel ter da je nastopila zmešnjava. In res, v tem, ko so se odpovedali pripomoči oni, katerim je bilo šolsko vodstvo vzeto, pokazalo se je, da so novi možje, ki so za vajeta prijeli, poznali sicer cilj, do katerega je bilo dospeti, ali poti, po kateri naj bi ga dosegli, niso še natančno poznali.

Redni učitelji, katerih stanje ni bilo še zatrdno določeno,

niso vedeli, ali bi smeli zanašati se na prihodnost, pomočni učitelji pa so bili omahljivi in boječi in niso vedeli, ali bi še nadalje pomagali učiti, ali ne.

V tacih težavah se je ustanovilo „deželno šolsko svetovalstvo“ dne 1. julija 1869; prva skrb mu je bila, ustanoviti niže šolske oblasti.

Le polagoma so deželne postave šolstvo v red devale in pojasnovale misli, po katerih je bilo ravnati se v prihodnje. Tako je postava 10. marca 1870. uravnala pravno razmerje učiteljskega osebja ljudskih šol; druga 6. maja 1870 določila vse, kar se tiče ustanovljanje, vzdrževanje in obiskovanje javnih ljudskih učilnic in slednjič je prišel ukaz ministerski 20. avg. 1870. S temi so bila ustanovljena splošna vodila za notranjo uredbo občnih ljudskih učilnic.

Vprašajmo zdaj, gospoda, kaj se je zgodilo v tem petletju? Kdor hoče odgovoriti temu vprašanju, mora poznati stanje reči, konec desetletja takrat minulega.

Samo tretjina takratnih javnih šol je bila redna, vse druge so bile šole za silo; pravih učiteljev je bilo malo, in še ti so bili slabo plačevani in po večem tudi slabo pripravljene za nalogo, ki jo jim je zaupala državna postava 14. maja 1869; učitelji pomočniki so imeli tudi prav pičlo plačo, ki jih gotovo ni spodbadala h gorečnosti; šolski uk ni nikogar prav zanimal; šole so bile brez učil, otrok je hodilo v šolo le malo, šolski prostori so bili nezadostni. — To, gospoda, je slika ne preveč razveseljujoča tedanjih šolskih razmer.

Se ve, da iz tega stanja ni bilo mogoče preskočiti kar v naglici v cvetoč stan šolskih zadev. Za prvi čas je zadostovalo, da se je v vseh razumnikih zdramila volja, sodelovati pri tem težavnem in velikem započeti, t. j. potegniti ljudstvo iz tmin nevednosti in nakloniti mu bogastvo naj plodovitniše, bogastvo razumnosti. Zadosti je bilo, da se je v vseh učiteljih zbudila tekma, to je misel, da, kedor hoče kaj od tega bogastva podeliti drugim, mora ne le prav marljivo prisvojiti napred sebi potrebnega znanja, temuč tudi prizadevati si, da ga z neutrudljivo pridnostjo pomnožuje. Preverjena, da je res tega treba, skušala je večina učiteljev, — vzbujena iz spanja vsled zadobljene svobode, — s hvalevredno krepostjo v zborih in nadaljevalnih tečajih dopolniti svoje znanje, katero je spoznala bila za nezadostno gledé na zahteve nove uredbe šolskih reči. Bil je to, gospoda, prvi dušni sad nove uravnave našega šolstva.

Njemu pa, ki ima rad vse pregledno, ki rad stisne vse v številke, ne bi mogel jaz bolje dokazati, kako se je res zbudila razumnost za važnost šole pa krepka volja za pospeševanje njenega razvoja, ko, če rečem, da so pomnoženi okrajni šolski svetje brez pomislika določili okoli 30 % doklade k neposrednjim davkom in da so lani vsi šolski okraji te dežele skup izdali za ljudski poduk 120.000 gld. Ne bi hotel pa, da bi mi kedo ugovarjal, češ, da

šolska uravnava le veliko stane, pa da treba videti, če bo tudi sad (vspeh) stroškom primeren; za to naj dodnem, da vsota jasno kaže napredek sam; zakaj le tam, ker znajo dobrote šolsk. uka ceniti, hočejo tudi pospeševati pomnoževanje šol in širjenje omike; le tam je tudi temelj položen vsacemu nadaljnemu napredku.

Resnica je, da se je v naši deželi leta 1870 štelo komaj sto osem in petdeset javnih ljudskih šol, konec leta 1874 pa jih je bilo že 213. Leta 1870 se je štelo le 115 pravih učiteljev, konec lanskega leta pa jih je že bilo 142; pomožni učitelji so tisti čas vsak po svojem učili, zdaj malo da ne vsi duhovni radovoljno učijo v določenih urah; takrat ni bilo še bukvarnic, dandanes jih je že 30 in med njih ustanovitelji je marsikteri razumen župnik, ki je podaril sad svojega truda dobrotnemu temu namenu; šole leta 1871 niso imele nikakošnih učil, dan današnji ima že skor vsaka vsaj nar potrebniših in dobodo do konec leta tudi še one pomočke, katerih še nimajo.

Treba je tudi omeniti, da je visoko ministerstvo hotelo, da se napravijo tri „pripripravljalnice“ za prestop v učiteljska izobraževališča, zato da se pride v okom pomanjkanju učiteljev, in da je ono od državnega zbora dobilo 8000 goldinarjev v podporo ljudskim šolam goriške dežele. Dodati je še tudi, da leta 1870 učitelji niso še vedeli, kako vrstiti v prejšnji nauk nove predmete zapovedane v §. 3 državne postave 14. maja 1869 in kako izveršiti §. 7. te postave, ki vele, da se nauki ljudske šole na tista leta, v katerih mora vsak otrok v šolo hoditi, kolikor le mogoče, tako porazdelé, da bo vsako od teh let po ena učna stopinja.— Do zdaj so se pojemi o tem že pojasnili, zdaj imamo že učni črtež za osemrazrednice, poterjen od ministerstva za uk in bogočastje, in med važnimi nalogami sedanjega učiteljskega zbora je tudi ta, da svoje misli izgovori o nasvetovanih učnih črtežih za druge vrste ljudskih šol in da se bode razgovarjal o potrebnih bukvah, po katerih se imajo načrti izvršiti. V prihodnje ne bo manjkalo učiteljev, ki bodo znali učiti po novih načrtih; saj je lani bila razglašena za učiteljišča nova ustava, katera pedaljšuje izobraževališče na štiri leta, zato da se vsak v tem času lahko sam nauči vseh predmetov, katere je učiti na ljudskih šolah, pa da se tudi navadi, kako gré te predmete učiti.

Naj razvidniši dokaz resničnega šolskega napredka je ta, da deželno šolsko svetovalstvo deva pred oči vsem, ki jih zanima šolski poduk, učno razstavo, ki se dans odprè. V njej se nahajajo učenski izdelki in izdelki učiteljski, katerim namen je polajšavati in pojasnovati uk; tam so pripomočki za uk in omiko, ki jih je plemenita tekma v povzdigo učenja, vzbujena po vseh krajih naše države, znala ponuditi učiteljem in učencem.

Pa ne varajmo se, gospoda! Če se je dozdaž že kaj storilo, še več nam bo storiti, da dosežemo, česar vsi želimo. Eden

nar bistvenejših pogojev, da uk zdatno napreduje in se omika širi, je ta, da bodijo otroci redno v šolo. Pri nas ni še vse, kakor bi moralo biti, ker od 30.000 otrok dolžnih v šolo hoditi hodi jih noter le 16.000, 14.000 pa jih je ostalo v temi nevednosti. Zato želi deželni šolski svet slišati menjenje učiteljskega zbora tudi o pripomočkih, katere bi bilo rabiti, da se izvrši postava, vsled katere je šolski poduk občē zapovedan, in ki jo k sreči že dolgo časa v Avstriji imamo.

Ce tudi ne dvomim, gospodje, da Vam nar boljše pripomočke, da se odpravi ta zavirek, ki ga nezadostno obiskovanje šole zoperstavi dobremu vspehu poduka, ponudi Vaša skušnja sama,—ne morem vendar tajiti, da je pomanjkanje šolskih prostorov ali pa to, da so sobe premajhne, tudi ena — in ne najmanjša — zavira. Ali, če premislimo, da so šole palači siromakovi, da samo v njih se revež povzdigne iz svoje maloserčnosti in izvé veliko resnico, da do premoženja in do blagostanja dojde le po delu in po varčnosti, in nikadar ne po prevračanji družbinskega reda—treba je na vsak način priti do tega, da se sezidajo primerna poslopja; vrh tega pa treba premagati s prepričavanjem in s previdnimi naredbami mrzenje in zopernost gledé žrtev, ki jih zahteva šola v sedanji prehodni dobi. Izvira pa ta zopernost iz dveh vzrokov, tesno zvezanih med seboj, iz nevednosti in ubošva.

Mnogo roditeljev, ker jih tlači velika revščina, silí svoje otroke k prezgodnjemu delu zaradi dobička, in ne, da bi jih pošiljali v šolo; drugi pa so vporni zavoljo nevednosti in nočejo storiti dolžnosti, ki jo zahteva postava; zato pa raste novi zarod neveden in reven, kakor prejšnji; torej mu ni mogoče ceniti dobrote šolskega poduka. Po pregovoru „ignoti nulla cupido“ (česar človek ne pozna, po tem tudi ne hrepeni) je sedanji rod malo nagnen k požrtovalnosti v prid rodu naslednjemu, ostaja v nevednosti, nevednost pa je neusahljivi vir revščine, vir moralnega in materialnega propada.

Nar zanesljivi učni in gojitveni pripomočki so bili vsikdar zgledi, bilo je ogledovanje reči; za tega delj bo c. k. deželno šolsko svetovalstvo nar bolj skerbelo za to, da se vpeljejo kmetijstveni tečaji z zglednimi posestvi, in da se osnujejo obrtnijski in trgovski učni tečaji za one, ki so postavno dognali ljudsko šolo. Tako se pokaže z dejanjem sad šolsk. poduka vsem tistim, kateri niso še prevérjeni, da je šola res koristna, in tako se bode naj bolj pospeševalo materialno blagostanje po deželi. Ali, čem bolj napredujemo v preuravnavanji našega šolstva, tem jasnejše se vsakemu razumniku kažejo brezštevilne težave, ki jih treba še premagati, predno se doseže sedanjih preuravnava namera. Ta namera pa bodi, da se vsak narod v državi, vsak človek, če tudi po različnih potih, udeleži izobraževanja, da bode med ljudmi bratovska ljubezen, med narodi pa vzajemno spoštovanje in edinost, da bode drugi drugemu pomagal, da bodo tedaj vsi „viribus unitis“ sodelovali v skupen na-

men, ta namreč, da postane mogočno, sloveče in drugim državam posnemanja vredno naše cesarstvo, katero je po Previdnosti božji — ne brez namena — občna domovina Nemcem, Slovencem, Madjarom in Latincem.

Naša dežela, da si le majhen del široke carevine, slovi vendar le med družimi zavoljo bistrumnosti svojih stanovalcev, zavoljo lepote okrajin, zavoljo rodovitnosti zemlje in zarad milega podnebja. Ali, kar se tiče šolskih reči, kaže se nam v sedanji prestopni dobi neenako: nekteri nje okraji so storili že več za šolo, drugi manj, nekatere šole so že precej daleč dospele na poti napredka, druge spet so se še le začele gibati. Zavoljo tega pa ne smemo po nikakem zgubiti potrpežljivosti in ne ustrašiti se težavne poti proti večkrat omenjenemu cilju in koncu: marveč naj nas zavest vzvišeneega namena spodbuja k tekmi, da si pridobimo to zaslugo, da smo potrpežljivo pomagali širiti svetlobo omike, izpred katere polagoma zginjajo in se zgublajo tmine nevednosti, surovosti in predsodkov! Prosta in obširna je pred nami pot do boljše prihodnosti, in napotovaje se tje smo dolžni zahvaliti se véliki cesarici Mariji Tereziji, ki je osnula in uredila ljudsko šolo; pa ne manj hvaležni moramo biti tudi njenemu velikodušnemu nasledniku zdaj vladajočemu, ki je hotel pridobiti si slavni naslov „prenaavljavca deržave“ in preuravnatelja ljudske odgoje; saj je ona sama le, ki more podcliti državi imenitnost, krepost in mogočnost.

Božja Previdnost mu torej dodeli, da bi, spoštovan in ljubljen od svojega ljudstva, mnogo let srečno vladal drago nam Avstrijo! —

Živio naš nar milostljivi Cesar Frančišek Jožef I.“!

Obravnavalo se ni v 1. seji nič. Samo podpredsednika je imenoval g. dež. nadzornik — ravnatelja g. P. Rajakovič-a.

Po seji je povabil g. predsednik Klodič učiteljski zbor in vse nazoče goste v razstavo (v II. nadstr.), ktera je bila po urnem, trudapolnem delovanji sosebno poslednjih dni že vsa urejena.

S tem, da je vsa gospoda razstavne prostore prehodila, bila je razstava odprta.

Popis učne razstave naj se umakne tu posnetku tega, kar je razpravljajal učit. zbor. Nadaljevala se je pretrgana seja ob 4. uri pop.

Deležniki učit. zbora (razen predsednika) so: Pet. Rajakovič (ženskega izobraževališča ravnatelj), cc. kk. okrajni nadzorniki: Jos. Culot, Franc Vodopivec, in Andr. Žnidarčič; dalje učitelji-poslanci: Mih. Zei (za mesto Gorico), Tom. Jug in Jož. Komavec (za okraj okolično-Goriški), Franc Dominko in Iv. Širca (za okr. Tominski), Leop. Cvek in Avgust Praprotnik (za okr. Sežanski), Jož.

Pich (za okr. Gradiščanski). *) Za zapisnikarja si je edinoglasno izvolila konf. g. Dominko-ta in g. Picha. Zapisniki so se pisali po nemški; razgovarjali pa so se zborniki v katerem jeziku so hoteli.

V stalni odbor so po kratki debati z večino glasov izvoljeni gg. Dominko, Pich, Rajakovič in Vodopivec.

Predsednik, rekši, da je odbor postavno ustanovljen, povabi ga, da naj brž v bližnji sobi sestavi opraviški red za konferencijo. Čez eno uro prinese odbor načrt opr. reda (obstoječ iz 9 §§.) v občno sejo v potrdbo. Potrdi se tudi že znani dnevni red za konferencijo.

Vsled §. 18. min. ukaza od 8. maja 1872 nasvetuje pod predsedn. Rajakovič, da naj bi izvolil zbor odbor 7 udov za naprejšnje pretresanje raznih točk dnevn. reda. V tem odboru naj bi bili 3 zastopniki laških in 4 slovenskih učiteljev. Za pretresanje jezikonauka naj bi se odbor razdelil po narodnosti na 2 odseka, druge reči pa naj bi ves odbor skupno obravnaval. Poročevalcev naj izbere potem odbor za vsak jezik 1, za druga vprašanja 1 ali po okolnostih tudi lahko več.

Nasvet je edinoglasno sprejet; izvoljeni v dotični odbor: gg. Culot, Jug, Pich, Praprotnik, Širca, Zei, Žnidarčič.— Za načelnika so si izvolili g. Culot-a in zdajci se je odbor konstituiral. (Konec I. seje ob 7. u. zvečer.)

Od 13.—16. okt. je neutrudljivo delal odbor, oziroma, njegovih odseki. Dne 16. okt. ob 10. u. dopoldne se je pričela II. (in poslednja) javna občna zborna seja. Poročal je napred g. načelnik Culot sam o delovanji in glavnih sklepih odborovih. Poročevalca odborova za jezikonauk sta bila g. Žnidarčič za slovenski jezik, g. Pich za italijanski; za drugo točko dnevn. reda je bil poročevalec g. Jug. za 3. točko g. Zei, za 4. g. Širca, za 5. g. Pich, za zadnjo (hoja v šolo) g. Culot.

Debato o I. točki („zgodni učni črteži“) je precej težko razumeti, ako nimamo pred seboj načrtov, kakor so jih imeli zborniki, in, komur so neznani ti načrti, nerazumljivi se mu povečem tudi popravki v njih, ki jih je odbor nasvetoval in zbor deloma sprejel. Posnetek obravnave v tem poročilu sme biti torej tem krajši, čem manj popravkov je odbor ponudil in čem manj bistvene so razlike v zboru potrjene memo izvornih načrtov od dež. šolsk. sveta poslanih.

Bistvena preuredba v vladinih učnih načrtih, ki jo je odbor nasvetoval, je ta: V izvornih črtežih ste v enorazrednicah (z 1 učiteljem) skupini tako narejeni, da so otroci 1. šolskega leta

*) Druzega poslanca mesta Gorice — vadniškega učitelja g. Ant. Goljevšček-a — ni bilo pri konferenciji, ker je bil odšel v Carigrad za ravnatelja avstr. mešč. šole. — Tudi 2. zastopnika Gradišč. okraja, gosp. Macorig-a, ni bilo, ker je bil pri vojaških vajah.

v 1. oddelku ene skupine, otroci 2. in 3. šolsk. leta pa v 2. oddelku iste skupine. V druge skupine 1. oddelku so potem učenci 4. in 5. in v 2. oddelku iste skupine učenci 6. šolskega leta. — V dvorazrednicah (z 2 učiteljema) so v I. razreda 1. oddelku otroci 1. šolsk. leta, v 2. oddelku pa otroci 2. in 3. šolsk. leta. — V II. razreda 1. oddelku učenci 4. in 5. šolsk. l., v 2. oddelku pa učenci 6. šolsk. leta. — Odbor je premaknil in združil šolska leta tako-le: V 1. oddelek ene skupine v enorazrednicah in v 1. oddel. I. razreda v dvorazrednicah je dejal otroke 1. šolsk. leta; v 2. oddelek otroke 2. šolsk. leta. V 1. odd. druge skupine v enorazrednicah, oziroma, v 1. odd. II. razreda v dvorazrednicah je združil 3. in 4., v 2. oddelku druge skupine (II. razreda) je združil 5. in 6. šolsko leto.

Stvar, o kateri se je dolga debata vnela, bila je ta-le: Kdo naj uči v I. razredu—nadučitelj ali podučitelj? Udeležili so se razprave gg. Culot, Vodopivec, Rajakovič, Žnidarčič, Jug—in predsednik sam. G. Culot pravi: V I. razr. naj uči nadučitelj, v II. učiteljica, v III. podučitelj. G. Vodopivec mu pritrjuje. Gg. Jug in Žnidarčič sta proti temu in hočeta, da naj bo vseskozi nadučitelj v višem, podučitelj ali učiteljica pa v I. razredu. G. Rajakovič ugovarja obema nasvetoma hoteč, da naj se učitelji menjavajo in vrstijo.— Po precej obširnih pojasnilih je dal predsednik glasovati o tem-le vprašanji: Ali se imajo (v eno- in dvorazrednicah) otroci prvih treh šolskih let (1. 2. 3.) združiti v I. skupino (razred) in otroci naslednjih šolskih let (4. 5. 6.) v II. skupino, kakor nameravajo predloženi učni črteži?

Ta nasvet ~~ni~~ dosegel večine glasov in je tedaj obveljal popravek odborov.

Na to je poročevalec čital in so se zaporedoma odobrvali ali pa z ozirom na spremenjeni skupini v 1- in 2razrednicah tū pa tam popravljali (izvirni) učni črteži za vse predmete in vse vrste šol od eno- do šestrazrednic. Posebnih bistvenih poprav ni bilo razen premikanja učne tvarine.

(Ob 1 uri pp. se je seja pretrgala in ob 3. u. zopet nadaljevala.)

Druga točka dnevn. reda. Gledé primernosti strokovnjaškega sistema je bil zbor tega menjenja, da naj ostane sploh dosedanja razredniški red, samo pisanje, risanje, petje telovadstvo naj bi učil, če je kdo med učitelji kateremu teh predmetov bolj kos, ko njegovi tovariši, ne le v svojem temuč tudi v drugih razredih.

Tretja točka. Za tednik se je napravil in potrdil poseben obrazec (formular).

Četrta točka. Naloga. Držati se je sploh načela: Koliikor manj nalog je moč dati v šoli, ker uravnava v razredu tega ne dopušča, toliko več naj jih izdelujejo učenci domá. Kjer je tiha sa-

modelalnost v učilnici mogoča, naj dobivajo otroci po manj nalog za dom. Naloge naj bodo kratke, pa naj se po gostem dajejo. Učitelj naj gleda, da se točno, čisto in pravilno izdelajo. — Poročilo govori le bolj o tem, kakó je z nalogami ravnati, g. vodja Rajaković pa nasvetuje, kakošna tva rina naj se za naloge odbere: v šoli so primerne take naloge, pravi, po katerih se spomin vadi, za dom pa take, ki otroka silijo misliti.

Peta točka. Berila. Dosedanja berila so spoznana za neprimerna. Nova berila naj se sestavijo blizo tako-le: Snov za razne znanstvene predmete, ki imajo v berilih biti zastopani, naj spišejo veščaki; vso spisano tvarino naj pretrese poseben odbor izvedencev, in zadnjič naj kateri jezikoslovec vse skup z ozirom na jezikoslovno pravilnost pregleda, da bode pisava skoz in skoz enaka.

Kar se tiče „abecednika“, sprejet je nasvet, da naj se izdá abecednik s podobami. — Slovnica naj bode od IV. razreda naprej samostalen predmet (ne dodatek k berilu). — Gledé drugih predmetov in učil se ni nič posebnega omenilo ali sklenilo.

Zadnja (6.) točka. Hoja v šolo. Poročevalec g. Culot je podal nekaj prav praktičnih pomočkov, kako obiskovanje šole pospešiti. Šolski kataster naj se napravi, da bode vsaka vasca vedela, h kateri šoli spada; krajni šolski sveti naj gledajo na to, da bodo vsi otroci vsega dotičnega šolskega obsega, ki so dolžni v šolo hoditi, tudi res redno prihajali; predsednik v krajnem š. svetu naj bode župan zarad svoje veljave, in naj ima seje in da hraniti akte v občinski pisarnici; župani naj skrbé, da dobodo ubozi otroci, česar za šolo potrebujejo, in, ako mogoče, tudi obleko brezplačno; duhovnike treba naprositi, da bi ljudi o šoli in dolžnosti, vanjo hoditi, primerno podučevali; odpustnim spričevalom naj se podeli praktična važnost s tem, da se obrtnikom, fabrikantom in vsem, ki delavcev potrebujejo, ostro prepové, otroke ne še 12 let stare sprejemati, razen, ko bi ti taki gospodarji sami svojo šolo imeli. (Poslednji točki ni zbor pritrdil, ker že deželna postava od 6. maja 1870. to isto zapoveduje.)

S tem je bil dnevni red razpravljen. G. prvosednik se je zbornikom za njihov trud zahvalil in, položivši jim važno njihovo nalogo z vročimi besedami na srce, povabil jih, naj bi ž njim trikrat „živio“ zagnali Nj. ces. kralj. apost. veličanstvu Francu Jožefu I. Zborniki vstanejo in zavpijejo pristréno „evviva“ in „živio“!

Pol ure pred polnočjo se je seja končala; ž njo je sklenen bil I. deželni učiteljski zbor Goriški.

Vrnimo se zdaj spet k razstavi. V I. veliki sobani od stopnjic naprej je bila lepa Tržaška razstava, ktero so si sami uredili gg. mestn. žensk. izobraževališča ravnatelj Franc Timeus, mest. žensk. izobraževališča prof. g. Viktor vitez Castiglioni in ženskih ročnih del učiteljica gospodična, Kalpurnia Medea. Od-

likovali so se naj bolj v tej razstavi ženski rokotvori, risarije, razne sestave klopi in modéli gimnastičnih in šolskih priprav, otroški vrti. Druga soba je bila odločena dež. kmet. šoli Goriški; vredil je kmetijsko orodje, semena, zemlje, sadna drevesca in mnogotere gospodarstvene naprave jako okusno in pregledno g. prof. Povše. V tej sobi so bili tudi posebej razstavljeni spisi, risarije in ročna ženska dela iz dež. zavoda gluhonemov ter se je med ročnimi žensk. deli odlikovala cerkvena obleka. Tudi neke gospodarske reči iz tega zavoda so bile tukaj. Tretja in četrta soba ste obsegali modele in mikroskopične podobe vseh priprav in naprav c. kr. svilorejskega poskuševališča in druge sem gredeče reči. Vse je bil primerno porazstavil vodja tega zavoda, g. prof. Bolle. — Velika dvorana konec hodnika (15 metrov dolga in 7 m. široka) je bila prav za prav središče vse razstave, prenapolnjena z raznovrstnimi učnimi pripomočki, kažočimi sedanji napredek na šolskem polji. Tu je bilo po načrtu došlem od merodajne strani — razpoloženo in razobešeno vse, kar so bili poslali domači in (slovenski) vnanji učitelji (razen Tržaških) in pa knjigotržci in založniki domači in vnanji. Red in preglednost sta občinstvu ugajala. Zraven glavne dvorane je bila druga za četrtno manjša dvorana in še ena soba, — obe napolnjeni po večem z ženskimi ročnimi izdelki, došlimi malo da ne od vseh javnih dekliskih šol vse Goriške dežele (t. j. od 15 italjanskih in 6 slovenskih) in pa od privatnih zavodov: od čč. mm. Uršularic, od šolskih sester de „Notre-Dame“ in od dekl. sirotišča v Gorici, dalje od sester b. Previdnosti (sv. Kajetana) v Korminu. V veči poslednjih 2 sob (za veliko dvorano) so bile tudi učenske pisarije in risarije (iz 141 šol javnih in privatnih. Potem izdelki I. Goriškega otroškega vrta, popolna zbirka vseh učnih pomočkov za otroške vrte (razstavil Wokulat) in modeli raznoterih priprav za telovadstvo.

Ogledovalcev je privabila razstava vsak dan obilno, naj več v nedeljo 17. oktobra (bilo jih je ta dan samo takih, ki so vstopnino plačali, 500; učiteljev brez vstopnine okoli 60). Vseh skup je bilo obiskovalcev (brez učiteljev) 2478, učiteljev čez 300 — domačih, Tržaških, Isterskih, Videmskih i. dr., ki so razstavo po 3 in večkrat ogledali. Tudi mnogo druge odlične gospode iz mesta in s kmetov je po večkrat prihajalo v razstavo.

Dne 15. oktobra je počastil razstavo c. k. namestnik Njih. ekscel. g. Feliks baron Pino Friedenthal-ski, in tisti dan pozneje tudi gospá baronovka, njegova supruga. Spremljala sta g. namestnika namestništva svetovalec g. Fr. Schwarz in dež. nadzornik za srednje šole g. Ernest dr. Guad.

Žalibog pa, da je jako neugodno deževno vreme ljudi na kmetih zadrževalo, da niso mogli priti k razstavi. Nekatere je tudi ne še končana trgategv ustavljala. Zavaljo slabega vremena, pa tudi zato, ker je razstava čedalje širje kroge zanimala, zdelo se je viši

šolski oblasti primerno, podaljšati jo do 18. okt.; dalje odložiti nje konec, ni bilo mogoče, ker je bilo sè 16. okt. šolsko leto že pričeto in so se morali razstavní prostori izprazniti za učilnice.

Ves čas so ljudsko-šolski učitelji — v to naprošeni — razstavo varovali ter bili občinstvu voditelji in razlagavci; drugi spet so vstopnino pobirali in imena darilcev zapisovali. Ti učitelji (po alfab. vrsti) so: Bajic Ant., Benko Iv., Čopi Jož., Gallo Ant., Kumar Val., Kuršen Al., Niederkorn Ferd., Pasqualis Val., Poniž Benedikt, Sedevčič Blaž, Sternad Franc, Vodopivec Vinko. — Posebno pohvalo je zaslužila tudi gospodična Ant. Presel-nova (učiteljica žensk. rokodel v mestni dekl. šoli v Gorici), ki je svoje in družih šol izdelke jako okusno sama razložila, ali urediti pomagala, in ves čas razstavo nadzorovala.

Vstopnine je došlo 478 gld. in 91 kr. Med osebami, katere so podarile več, ko je znesla dotičnega dne vstopnina, odlikujejo se sosebno te-le:

P. n. gg. fem. g. Iv. K. grof Coronini (10), Sam. grof Gyulai (50), dež. š. nadzornik Ern. dr. Gnad (5), dež. š. nadz. g. Ant. Klodič (10), Al. dr. Pajer vit. Monriva (25), župan Karol vit. Perinello (5), dvorni svetovalec Fr. baron Rechbach (10), Hektor baron Ritter-Zahony (5), Henrik Ritter-Zahony (10).*)

Prvi občutek, ki ga je razstava v ogledovalcih vzbudila, bila je osupnenost; nikdo ni kaj tacega pričakoval — tudi izvedenci ne. Čudili so se obiskovalci po eni strani mnogovrstnosti reči, po drugi pa temu, da je bilo vse tako všečno razpostavljeno in urejeno. Večina reči je bila večini ljudi nova; nova reč pa tudi takih učil razstava. Sploh šolnikom in nešolnikom, starim in mladim, omikancem in neomikancem je razstava več ali manj nov svet odprla: šolo jim-kazala vso drugo, ko nekdanj. Vsem se je usilovala misel — in mnogi so jo na glas izrazovali — „Da bi bili mi kaj tacega imeli!“ — „Da bi se le te lepe reči otrokom v resničen prid obrnile!“

Že tisti čas, ko so bili knjigozaložniki in knjigarji etc. k razstavi povabljeni, bili so tudi naprošeni, naj bi naznanili, ali se jim imajo razstavljenе reči nazaj poslati, ali, če jih dež. š. svetovilstvu prepusté, da jih ono ali kdor bodi v javne namene, t. j. šolam v prid, nakupi. Tako je ostalo po razstavi veliko reči na prodaj. Mnogi razstavci pa so sami od sebe obilo reči d. šolsk. svetu podarili. Naslednji razkazek kaže darovalce in dari in pa, kaj je šolska oblast storila z rečmi, ki so jej bile na ponudbo.

Družba sv. Mohora v Celovcu, svojih knjig 48 zvezkov je prepustila vrednih gld. 15.88 — Podarjene Čepovanski šoli. Profesor Anton Spinner svoje risarske knjižice — Podarj. Čepovanski šoli.

*) Drugih gospodov dariteljev imena so bila o času razstave v časniku „Isonzo“-u priobčena.

C. k. založništvo šolskih bukev na Dunaji 21 knjig, 2 iztisa slogovnih tablic, več malih zemljevidov, Grandauerjevih risarij 11 zvezkov, več prirodopisnih podob, v skupni vrednosti 27 gld. 95 itd.; razdelile so se te reči šolam vseh 4 okrajev.

Ivan Tomšič (učitelj na c. k. vadnici v Ljubljani) 2 zvezka „Verteca“ in 3 drugih spisov za mladino — podarj. Cepovanski šoli.

Deželni šolski nadzornik g. A. Klodič 6 učnih načrtov raznih dežel, 6 Drahan-ovih zvezkov z zgledi za kvačkanje. Prvi so izročeni c. k. žensk. izobraževališču, drugi dekliški šoli v Ajdovščini.

Založništvo Reifenstein-a in Rösch-a na Dunaju sliki Njih Veličastev Cesarja in Cesarice, vredni 60 gld.; (kinčate zdaj sejno sobo c. k. dežel. šolskega svetovalstva v Gorici.) Založnik Karol Winkler v Brnu: 90 zvezkov Pokorny-ga lepopisnih knjižic, 8 zvezkov Pokorny-ga predpisov, Roller-jevo oblikoslovno zbirko, 8 skupin Rollerjevih knjižic za risanje, 25 pedagoških knjig; vse skupaj je vredno čez 58 gld. Knjižice so se razdelile šolam vseh 4 okrajev, knjige po večem učiteljskima knjižnicama v Tominu in v Sežani.

L. 1873. je bil v Gorici pododsek, ki je vodil zbiranje in pošiljanje blagá na Dunajsko svetovno razstavo, ktere so se udeležili tudi nekteri učitelji naše dežele. Imelo se je nakupiti na Dunaji, tudi marsikaj učil za naše šole, kar se pa ni zgodilo. Od denarja, ki ga je bil tedaj pododsek v nakup učnih pomočkov namenil (700 gold.), pa ne porabil, izročil je dež. šolsk. svetovalstvu 173 gld. in 15 kr. S tem zneskom je nakupila šolska oblast nekaj prav lepih in potrebnih izmed razstavljenih reči, namreč te-le: Dva prirodoslov-ska atlanta Ruprecht-ova, 4 velike zemljevide, 1 veliko in 1 majhno zbirko novih mér, en globus, 2 tabli Patek-ovih barv, 1 rusko mašino in Goljevščekov aparat za deline, mnogo podob za nazorni uk i. dr. r. Razposlali so se ti učni pomočki šolam vseh okrajev, in sicer: 10 šolam v okraji Tominskem, 6 šolam v okraji Goriško-okoličnem, 3 šolam v Gorici, 5 šolam v okraji Gradiščanskem in 5 šolam v okraji Sežanskem.

Razstavcem zasebnikom se je, kar so bili razstavili, nazaj poslalo; nekteri so tudi sami prišli po svoje reči. Odposlala so se tudi ženska ročna dela. — Pisarije in risarije pa so se obdržale, da se bodo o prihodnji razstavi primerjale tedanjim šolskim izdelkom, da se razvidi napredek. — Knjigotržcem in založnikom učnih pomočkov se je povrnilo vse, razen tistih stvari, ktere je šolska oblast v principu odločila za nakup. Obrniti pa se ima v nakupovanje teh učil nek znesek (5000 gld.) od tistih 8000 gld., ki jih je državni zbor odmenil v podporo ljudskim šolam na Goriškem za leto 1875.

Razstava bi bila ostala nedovršena in po nekem brezvspešna, ko ne bi šolsko osebje, razstavci in občinstvo sploh izvedelo, katere razstavljenih reči so bile z ozirom na namen razstave naj bolje, ktera učila so za pospeševanje ljudsko-šolskega poduka več ali manj

pripravna, kateri učiteljski ali učenški izdelki kažejo kak napredek in po katerih se posamne šole ali osebe odlikujejo. Tem vprašanju odgovoriti, bila je — ne ravno lahka — naloga razstavne sodnije. Reševanja te svoje naloge se je sodnija lotila brž prve dni razstave urno in resno. Kolikor jej niso bili štirje nje odseki sami kos, iskali so si svéta in podpore pri vanjih izvedencih; in k temu so bili pooblašteni. Za razne razstavne razdelke so bili povabljeni ti-le p. n. gospodje: Amos (bar. Ritterjev gospodarstveni vodja), Ant. Gallo (c. k. vadnice učitelj), Franc pl. Girioncoli Steinbrunn-ski, (vel. posestnik v Vertobji), Val. Kumar (c. k. vadnice učitelj), Teod. grof Latour (vel. posestnik v Rušic-u), Albert dr. Levi (vel. posestnik v Villanova-i), Alfred grof Manzano (c. k. okrajni komisar v Gorici). Posamni razdelki razst. sodnije ali njihov poročevalci in udje so se tudi še z drugimi strokovnjaki posvetovali. — Za presodbo ženskih ročnih del so bile naprošene p. n. gospé: Jozefina Antonini, Leopoldina Ciulandi, Matilda grofinja Coronini in Marija vit. Pajer de Monriva. Te gospé so se razdelile na 2 odseka (1. za presojevanje šivarij, 2. za pletenine in vezila). Vendar pa so slednjič vsako razsodbo vse izvedenke potrdile, in to v pričó spremljajočih jih gospodov dotičnega odseka razst. sodnije. Težavno svoje opravilo so gospé-izvedenke v primeroma kratkem času opravile, ker je njihovo čudovito bistro poznavško okó med tisuč razstavljenimi izdelki brž tistega zadelo, ki je bil omembe in hvale vreden.

Nabrano tvarino, ki je imela biti konečni razsodbi podlaga, pretresali so v mnogih sejah razdelki jury-ski in slednjič je vsakrat vse še enkrat preudarila in odobrila v občnem zboru vsa sodnija. Njene obravnave so se vršile po posebnem opraviškem redu koj od začetka osnovanem in potrjenem.

Naslednji zapiski kažejo, kar je razstavna sodnija storila. Kazali A. in B. obsegate raznih založnikov učila, ki jih jury šolam, učiteljem in kupcem šploh „posebno priporočá“, ali pa le „priporočá“; kazali C. in D. obsegate imenik razstavcev (oseb, šol, zavodov i. dr.), katerim je jury gledé na stvari, ki so jih razstavili, „posebno priznanje“ izrekla, ali pa le „častno omembo“ priznala.

A.

„Jury“ kot učne pripomočke ljudskim in meščanskim šolam

„posebno priporočá“:

I. Izmed tistih, ki jih je razstavila *Pichlerjeva vdova & sin* na Dunaji, naslednje:

V. Od tega, kar je razstavilo c. k. žensko izobraževališče v Gorici:

Krämmmer-jevo računsko pripravo,
 Cebin-ovo " " "
 Frič-eve posnetke biserov, "
 Löseke-ve kalupe gljiv (gob).

VI. Od razstave A. Kreidl-na, mehanikarja v Pragi;
 Fizikalne in kemijske priprave za lj. šole, 36 gld.,
 Popolne kemijske priprave za mešč. šole.

VII. Od razstave Wokulat-ove v Gorici:
 Snovi k Fröbel-novim igram Hestermannove,
 Ruprecht-ov atlant prirodopisni,
 Stanovanja živali,
 Schottov tellurium.

VIII. Klopi (šolske), ki jih je razstavil c. kr. okr. š. svet v Gradišči, izdeluje Diblas v Gradišči.

IX. Pesni iz „Vertec“-a, razst. Tomšič, učitelj v Ljubljani.

X. Od razst. K. Winiker-jeve v Brnu razne knjige in Pokorny-ga knjižice (nemške in slov.)

XI. Od razst. Paternolli-eve v Gorici razn. spise za mladino pa mnogovrstne pisarske potrebščine.

XII. Od razstv. Ed. Mussil-ove na Dunaji lepopisne knjižice.

B.

„Jury“ kot učne pomočke ljud. in mešč. šolam

„priporočā“:

I. Od razst. Pichler-jeve vdore & sina na Dunaji:

Wagner-jeve podobe za nazorni nauk (nemšk. š.),
 Söder-jevo razdelitev časa (Zeiteintheilung),
 Schreiber-jeve svetopisemske podobe nove zaveze,
 Günter-jeve metr. mére in uteži; malo, srednjo in veliko zbirko.
 Zbirko geom. teles, malo, srednjo in veliko (t. j. št. I. II. III.).
 Lindner-jevo računanje v podobah,
 Lüben-ov atlant sesalcev (barvan),
 Fiedler-jeve anatomske table,
 Patek-ove navadne barve,
 Handke-ve polutki, Nemčijo, Avstrijo, Azijo in Afriko.
 Bauer-jevo Avstrijo (nemško in hrv.),

Schotte-jev globus in tellurium,
Holle-vo Palestino, Avstralijo in Ameriko.

II. Razst. *Wokulat v Gorici* :

Heimerdinger-jeve kalupe za risanje.
Fiedler-jeve in Kundrat-ove anatomske tablice.

III. Razst. *Tempsky-ga v Pragi* :

Patek-ove navadne barve.

IV. Razst. *prof. Spinnerja v Gradcu* : knjižice za risanje.

V. Razst. *K. Winiker-jeva v Brnu* :

Rollerjeve risarske zgledne podobe (Zeichenvorlagen).

VI. Razst. *J. Giontini-eva v Ljubljani* :

Kamil Mašekovo šolo za petje (za otroke),
Bauer-jevo Avstrijo.

C.

„Posebno priznanje“

je razstavna sodnija („jury“) izrekla 14 osebam in 42 šolam in zavodom. Ti so :

P. n. gg. *Bolle Ivan*, voditelj c. kr. sviloprejskega poskuševališča v Gorici, za svilorejsko-tehnično in znanstveno delovanje.

Castiglioni Viktor, prof. v Trstu, za šolo raznih opravkov v otroških vrtilih in za spis „Otroški vrtili“.

Gallo Anton, učitelj c. kr. vadnice v Gorici, za računsko mašino in za pisne knjižice.

Goljevšček Anton, voditelj c. kr. avstr.-ogerske ljudske šole v Carigradu, za računsko mašino.

Hribar Anton, učitelj c. kr. vadnice v Gorici, za muzične skladbe.

Monà Angelj, ravnatelj dež. kmetijske šole v Gorici, za posebno veho pri vrenji vina in za pripravo, s katero se vino segreva.

Pich Jožef, voditelj pripravljavniški v Tržiču (Monfalkonu), za šolske klopi in reliéfnе zemljevide.

Pocar Jakob, učitelj v Strassoldo-u, za slogovne tablice s podobami.

Poniž Ambrož, učitelj v Rihenbergu, za zbirko gospodarstvenih priprav, vsega pahišja in kmet. orodja v mali obliki, pa za zbirki mrčesov in rudnin.

Srebernič Jožef, učitelj v Čepovanu, za zbirke rudnin, rastlin in semen pa za reliéfen zemljevid.

Stegnar Feliks, učitelj v Ljubljani, za rusko mašino.

- Tomšič Ivan*, c. kr. vadnice učitelj v Ljubljani, za „Vertec“ in za druge spise mladini primerne.
- Vodopivec France*, c. kr. okr. šolski nadzornik, za prizadetje v sestavljanji načrtov za šolske hiše in za zemljevid Goriške dežele.
- Zingerle France*, učitelj v Trstu, za prizadevanje v skladanji muzikalij mladini primernih.
- Gospodična *Emilija pl. Kallmünzer-jeva*, učiteljica ročnih del v c. kr. žensk. izobraževališči v Gradcu, za priprave in tabele za skupno poučevanje v ženskih rokodelih (Massenunterricht).
- C. kr. dež. š. svet v Gradcu* za zemljevid kažoč razredbo šolskih občin.
- C. kr. okr. š. svet okolice Goriške* za inventarije šolsk. priprav in pomočkov, in za okr. učiteljske knjižnice.
- C. kr. svilorejsko poskuševališče* v Gorici gledé na razstavljene prav primerne priprave, naprave, zbirke in na odlične mikroskopične podobe raznih organov zdrave in bolne sviloprejke.
- Kmetijska šola deželna v Gorici*, gledé na praktično rabnost raznoterih kmetijskih reči za razstavo primerno odbranih.
- „*Družba sv. Mohora*“ v Celovcu za izdavanje bukev mladini primernih.
- „*Slovenska Matica*“ v Ljubljani za izdavanje bukev učiteljem primernih.
- Mestno žensko izobraževališče v Trstu* za kvačkanje, pletenje, šivanje platnine, vezenje in križevato šivanje.
- Mestna dekliška vadnica v Trstu* za belo vezenje.
- Gojenke otroških vrtov v Trstu* za dela s površinami, in iz ilovice in pa za izrezovanje.
- Mestni otroški vrt „alla Madonnina“ in „di Rena vecchia“ v Trstu* (za izšivavanje, prebadanje in prepletanje.)
- Castvr. mm. Uršulinarice in šolske sestre de „Notre Dame“ v Gorici* za zlatovezenje, vozlanje in za nežnine (drobna dela).
- Šola čč. mm. Uršulinaric v Gorici* za vozlanje in krpanje.
- Šestrazr. dekliška lj. šola (mestna) v Gorici* za pletenje in križevato šivanje.
- Zavod za gluhoneme* (dekliški oddelek) v Gorici za kvačkanje, šivanje platnine, belo vezenje, križevato šivanje, vozlanje in krpanje.
- Sirotišče* (Contavalli-eva) v Gorici za pletenje, šivanje platnine, za križevato šivanje in krpanje.
- Dvorazr. šola v Gradišči*, enorazr. v *Farri* in enorazr. v *Mariano-u* za pletenje.
- Enorazredna šola v Fiumicello-u* za krpanje.

* Jury je razvrstila vsa rokodela na 6 vrst: kvačkanje, pletenje, šivanje platnine, križevato šivanje, vezenje in krpanje.

- Trirazr. (mešana) šola v *Kobaridu* in enorazr. v (lašk.) *Št. Lovrencu* pri Muši za križevato šivanje.
- Šola čč. sester *Previdnosti božje v Korminu* za šivanje platnine, vezenje in križevato šivanje.
- Dvorazr. šola v *Ronkih* za vezenje. Dvorazr. (mešana) šola v *Solkani* in trirazr. šola v *Tržiču* (Monfalkonu) za šivanje platnine.
- Dvorazr. (mešana) šola v *Bovcu*, enorazr. (mešana) šola v *Čepovanu*, dvorazr. (mešana) šola v *Cerknem*, c. k. (d.) vadnica in dež. zavod za *gluhoneme* v Gorici, štirirazr. (deška) šola v *Korminu*, trirazr. (mešana) šola v *Kobaridu*, enorazr. (deška) šola v *Medeji*, enorazr. (dekliška) šola v *Ogleji* in v *Pieris-ih*, enorazr. (mešana) šola v *Rihenbergu* in štirirazr. deška šola v *Tržiču* za **pisanje**.
- Mestna ženska vadnica, društvo „*Società operaia*“ in risarska šola g. *Zernitz-ova v Trstu*, mestni zavod *zapuščenih dečkov* in dež. zavod za *gluhoneme* v Gorici za **risanje**.

D.

„Častno omembo“

je „jury“ priznala 13 osebam in 54 zavodom, šolam etc.
Ti so :

- P. n. gg. *Viktor vitez Castiglioni*, mestn. žensk. izobražev. prof. v Trstu, za zbirko tolovadskih pesmi.
- Aleksander Ciatto*, učitelj v Trstu, za učenško knjižnico.
- Anton Gallo*, učitelj c. kr. vadnice v Gorici, za krajeznanstvo.
- Alojzij Ipavec*, voditelj mestne deške ljudske šole v Gorici, za šolsko klop po ^{oldmurski} ~~Olmützer~~-jevi sestavi.
- Jožef Kodolja*, učitelj v Ločniku, za računske tablice.
- Ivan Lapanje*, nadučitelj v Ljutomeru, za didaktično - iterarno delalnost.
- Ivan Lorenzutti*, mizarski mojster v Gorici, za telovadske priprave.
- Jurij Orsetič*, učitelj in otroškega vrta lastnik v Trstu, za pripomočke k nazornemu uku.
- Jakop Pocar*, učitelj v Strassoldo-u, za pripravo polajšujočo začetno čitanje (Gestell mit Setzkasten).
- Alojzij Strekelj*, podučitelj v Komnu, za delalnost v povzdigo kmetijstva.
- Tamaj*, prof. v Trstu, za modele kristalov.
- France Timeus*, ravnatelj mestn. žensk. izobraževališča v Trstu, za sestavo beril za ital. lj. šole.
- Vascotti Simeon*, učitelj v kaznovalnici v Koprju, za ital. slovnico za ljudske šole.

- Šestrazredna dekl. šola (mestna) v Gorici za vezenje, šivanje platnine in kvačkanje.
- Zavod za gluhoneme v Gorici za pletenje.
- Širotišče v Gorici za vozlanje.
- Šola šolskih sester v Gorici za vozlanje.
- Enorazr. šola v Ajdovščini za kvačkanje.
- Enorazr. šola v Cervignano-u za šivanje platnine.
- Enorazr. šola v Fiumicello-u za pletenje.
- Dvorazredna (mešana) šola v Kamenjah za kvačkanje, pletenje in za ljudsko-šolsko knjižnico.
- Trirazr. (mešana) šola v Kobaridu za pletenje.
- Dvorazredna šola v Korminu za šivanje platnine.
- Enorazr. šola v Mariano-u za šivanje platnine.
- Dvorazr. (mešana) šola v Mirnu za pletenje.
- Dvorazredna šola v Ronkih za pletenje in šivanje platnine.
- Dvorazr. (mešana) šola v Solkanu za kvačkanje.
- Trirazr. (mešana) šola v Tominu za kvačkanje in križevato šivanje.
- Dekliška vadnica (mestna) v Trstu za pletenje, kvačkanje, šivanje platnine in za križevato šivanje.
- Žensk. izobraževališče (mestno) v Trstu za šolske klopí in telovadske priprave.
- Trirazr. šola v Tržiču za pletenje.
- Prvi otroški vrt v Gorici za prepletanje.
- C. kr. deška vadnica v Gorici za risarije in knjižnico.
- Dvorazr. (mešana) šola v Bovcu, trirazredna (mešana) šola v Kobaridu, trirazredna (mešana) šola v Tominu, štirirazr. šola v Korminu, dvorazr. šola v Ronkih in enorazredna v Medeji za risanje.
- Enorazr. deška šola v Ajdovščini, enorazr. dekliška šola v Ajelo-u, enorazr. (mešana) šola v Št. Andreži, enorazr. (mešana) šola na Barki-Vatovljah, enorazr. (deška) šola v Campolongo-u, enorazr. (deška) šola v Fiumicello-u, jetnišnična šola v Gorici, enorazr. (deška) šola v Gradu (otoku), enorazr. (mešana) šola v Kalu, dvorazr. (mešana) šola v Kamenjah, dvorazr. (mešana) šola v Kanalu, dvorazr. (mešana) šola v Križu, enorazr. (mešana) šola v Kronbergu, enorazr. (mešana) šola v Lokovcu, enorazr. (deška) šola v Mariano-u, enorazr. (deška) šola v Ogleji, enorazr. (mešana) šola v Renčah, dvorazredna (dekliška) šola v Ronkih, dvorazredna (mešana) šola v Sežani, enorazr. (mešana) šola v Škerbini, enorazr. (mešana) šola v Skopem, dvorazr. (mešana) šola v Solkanu, enorazr. (mešana) šola v Šebreljah, enorazredna (mešana) šola v Štjaku, enorazr. (mešana) šola v Št. Tomažu, trirazr. (mešana) šola v Tominu, trirazr. (dekliška) šola v Tržiču, enorazr. (mešana) šola v Vertobji — vsem za pisanje.

Popravek. V posnetek debate (v učiteljski konferenciji) o vprašanji, kdo naj uči v I. in kdo v II. razredu (v 2razrednicah) se je vrnila nepovoljna pomota. — Vrste od 17. do 21. od zgoraj na strani 15. treba popraviti tako-le: Nadzornik g. V o d o p i v e c je rekel, da naj bode naj boljšito je, praktično, metodično naj bolj izurjeni učitelj (nadučitelj) v I. razredu, podučitelj pa v višem razr., zakaj v višem razr. je treba predavati realije, katerih nadučitelj, ki se je navaduo po starem izšolal, ne zna, pač pa mlajši podučitelj. — G. nadz. C u l o t ni tega menjenja, češ, da v 2razrednih šolah zna biti tudi učiteljica na mestu podučitelja; ta pa realij tudi ne umé; povrh tega — v višem razredu tudi discipline vzdržavati ne more, ker so otroci že odrasli. — Gg. J u g i n Ž n i d a r č i č sta zoper to, da bi moral biti nadučitelj v nižem razr. To bi bilo za-nj maločastno, pravi Ž., J. pa meni, da se tudi starši nčitelj lahko toliko realij navadi, kolikor jih potrebuje. — Ravnatelj g. R a j a k o v i č pravi: V I. razr. naj bode naj sposobniši učitelj; če sta pa oba enaka, naj se vrstita.

H koncu bodi dodan še pregled razstavnih dohodkov in stroškov.

D o h o d k i :

Od c. kr. okrajno-šolskih zalogov	gld. 190.—
Vstopnina in podarki	„ 479.29
	<u>Skup gld. 669.29</u>

S t r o š k i :

Za razstavo, nje nadzorovanje, razposiljanje blaga po razstavi, za diplome, razne pisarije in tiskarije i. dr. r.	gld. 468.92
	<u>Ostane gld. 200.37</u>

ki gredó v podporni zalog za nepremožne kandidatinje tukajšnjega c. kr. izobraževališča.

V GORICI, m. februarija 1876.

RAZSTAVNI ODBOR.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000423730

Popravek. V poenotek debate
sranji, kdo naj ni v I. in kdo v I
vina nepovoljan potola. — Vst
ni I. treba popraviti tako-le: N
el, da naj bude raj, boljstvo je
() učitelj (nadhitelj) v I. razredu, podučitelj pa v višem razr.
v višem razr. je treba predavati realije, kajni nadučitelj, ki
navadno po starem izsol, ne xam, kaj pa naj bi podučitelj.
nada, Cufet ni tega menjenja, čes, da v šolstvu ni solah
ti tudi učitelja na mestu podučitelja; ta pa realji tudi no
govri tega — v višem razredu tudi discipline vdravati no
ker so otroci že odrasli. — Gg. Jug in Šnidar čie sta
to, da bi moral biti nadučitelj v nižem razr. To bi bilo za-uj
stano, pravi Š. J. pa meni, da se tudi stari učitelj, kakor to-
ralji navadi, kolikor jih potrebuje. — Kavanalji g. K. a. k. o-
vri: V I. razr. naj bude naj sposobnisi učitelj; če sta pa
nada, naj se vidi.

Praktično, naravno naj bolj
podučitelj, ki v višem razr.
kajni nadučitelj, ki
ne xam, kaj pa naj bi podučitelj.
ni solah
tudi no
vdravati no
sta
za-uj
to-
g. K. a. k. o-
učitelj; če sta pa

... in študentske knjižnice

Dobroki:
... in podarbi
Štorkki:
... in študentske knjižnice

V GORICI, 11. februarja 1878.

RAZSTAVNI ODBOR.

